

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PRIIT PIKAMÄE IŠVADA,
pateikta 2021 m. spalio 21 d.¹

Byla C-432/20

ZK

dalyvaujant

Landeshauptmann von Wien

(*Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas, Austrija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė –
Imigracijos politika – Direktyva 2003/109/EB – 9 straipsnio 1 dalies c punktas –
Trečiosios šalies piliečio, kuris yra ilgalaikis gyventojas, statuso praradimas – Išvykimas iš
Sąjungos teritorijos 12 mėnesių iš eilės laikotarpiui – Šio išvykimo laikotarpio nutraukimas –
Nereguliarus ir trumpalaikis buvimas Sąjungos teritorijoje“

I. Įžanga

1. Šioje byloje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas, Austrija) pateikė Teisingumo Teismui tris prejudicinius klausimus dėl 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso², iš dalies pakeistos 2011 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/51/ES³ (toliau – Direktyva 2003/109), 9 straipsnio 1 dalies c punkto išaiškinimo.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Kazachstano piliečio ZK ir *Landeshauptmann von Wien* (Vienos federalinės žemės vyriausybės vadovas, Austrija) ginčą dėl pastarojo atsisakymo pratęsti trečiosios šalies piliečio ZK, kuris yra ilgalaikis gyventojas, statusą. Sprendimas atmesti prašymą motyvuotas tuo, kad ZK gyveno Europos Sąjungoje tik po kelias dienas kiekvienais metais nuo 2013 m. rugpjūčio mėn. iki 2018 m. rugpjūčio mėn. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog Austrijos teisės aktai, kurie taikomi nagrinėjamu atveju ir kuriuose numatyta, kad trumpalaikio ir nereguliaraus gyvenimo Sąjungoje nepakanka siekiant išvengti šio teisinio statuso praradimo dėl ilgesnio nei 12 mėnesių išvykimo iš Sąjungos teritorijos, yra nesuderinami su Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktu. Pagal šią nuostatą trečiosios šalies pilietis praranda teisę į ilgalaikio gyventojų statusą, kai „praleista ilgiau nei 12 mėnesių iš

¹ Originalo kalba: prancūzų.

² OL L 16, 2004, p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 272.

³ OL L 132, 2011, p. 1.

eilės išvykus iš [Sąjungos] teritorijos“. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, minėtais Austrijos teisės aktais viršijama tai, ko reikalaujama ir kas leidžiama pagal Sąjungos teisę.

3. Ši byla suteikia Teisingumo Teismui galimybę pareikšti nuomonę dėl dar nenagrinėto teisės klausimo, t. y. dėl Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkte nustatytų sąlygų, kuriomis nacionalinės valdžios institucijos panaikina trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statusą. Konkrečiau kalbant, Teisingumo Teismas turės patikslinti, kokius reikalavimus dėl buvimo Sąjungos teritorijoje trukmės ir pobūdžio turi įvykdyti bet kuris trečiosios šalies pilietis, kad galėtų išsaugoti teisinį statusą, jam suteiktą pagal Direktyvą 2003/109. Atsakymas, kurį Teisingumo Teismas pateiks į šiuos prejudicinius klausimus, gali turėti įtakos trečiųjų šalių piliečių integracijai į Sąjungos sutartyse numatytą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

4. Direktyvos 2003/109 2, 4, 6, 10 ir 12 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(2) Europos Vadovų Taryba savo specialiajame susitikime Tampereje 1999 m. spalio 15 ir 16 d. pareiškė, kad trečiųjų šalių piliečių juridinis statusas turėtų būti derinamas su valstybių narių piliečių statusu, ir kad tam tikrą laikotarpį, kurį reikėtų nustatyti, valstybėje narėje teisėtai gyvenančiam ir turinčiam ilgalaikio gyventojų leidimą toje valstybėje narėje asmeniui būtų suteiktos tam tikros vienodos teisės, kurios kaip galima labiau atitinka Europos Sąjungos piliečių turimas teises.

<...>

(4) Trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai valstybių narių gyventojai, integracija yra esminis elementas skatinant ekonominę ir socialinę sanglaudą, kurią Sutartis nurodo pagrindiniu Bendrijos tikslu.

<...>

(6) Pagrindinis kriterijus, kad būtų suteiktas ilgalaikio gyventojų statusas turi būti gyvenimo valstybės narės teritorijoje trukmė. Gyvenama turi būti teisėtai ir nuolat, kad būtų galima parodyti, jog žmogus įsitvirtino toje šalyje. Reikėtų numatyti prielaidas tam tikram lankstumui, kas leistų atsižvelgti į tokias aplinkybes, dėl kurių asmeniui gali tekti laikinai išvykti iš tos teritorijos.

<...>

(10) Turi būti priimtos taisyklės, nustatančios pareiškimų ilgalaikio gyventojų statusui gauti nagrinėjimo darbo tvarką. Ši tvarka turi būti veiksminga ir lengvai taikoma, ji turi atsižvelgti į įprastinį valstybių narių administracijos institucijų darbo krūvį, ji taip pat turi būti skaidri ir teisinga, siekiant suteikti pakankamą teisinį aiškumą su ja susijusiems asmenims. Ji neturi būti kliudymo naudotis teise apsigyventi priemone.

<...>

(12) Norint sukurti autentišką dokumentą [nustatyti tinkamą priemonę] dėl ilgalaikių gyventojų integracijos į tą visuomenę, kurioje jie gyvena, su ilgalaikiais gyventojais įvairiausiai ekonominiais ir socialiniais klausimais turi būti elgiamasi šioje direktyvoje atitinkamomis nustatytomis sąlygomis lygiai taip pat, kaip ir su valstybės narės piliečiais.“

5. Šios direktyvos 1 straipsnyje „Reguliavimo dalykas“ nustatyta:

„Ši direktyva nustato:

- a) sąlygas, kuriomis valstybė narė suteikia ilgalaikio gyventojų statusą jos teritorijoje teisėtai gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams ir panaikina tokią statusą, bei su tokiu statusu susijusias teises; ir
- b) ilgalaikio gyventojų statusą turinčių trečiųjų šalių piliečių apsigyvenimo sąlygas kitoje valstybėje narėje, nei toje, kuri suteikė tokią statusą.“

6. Minėtos direktyvos 4 straipsnyje „Buvimo trukmė“ nurodyta:

„1. Valstybės narės suteikia ilgalaikio gyventojų statusą trečiųjų šalių piliečiams, kurie prieš pat paduodami atitinkamą pareiškimą yra penkerius metus teisėtai ir nuolat pragyvenę jos teritorijoje.

<...>

3. Buvimo už valstybės narės teritorijos laikas nepertraukia šio straipsnio 1 dalyje nurodyto laikotarpio ir įskaičiuojamas į jį, jei tokia išvyka netrunka ilgiau nei šešis mėnesius iš eilės ir iš viso per straipsnio 1 dalyje nurodytą laikotarpį nesudaro daugiau kaip 10 mėnesių.

<...>“

7. Direktyvos 2003/109 8 straipsnyje „Ilgalaikio gyventojų leidimas gyventi [ES]“ numatyta:

„1. Ilgalaikio gyventojų statusas yra nuolatinis, atsižvelgiant į 9 straipsnį.

2. Valstybės narės ilgalaikiams gyventojams išduoda ilgalaikio gyventojų leidimą gyventi [ES]. Leidimas galioja ne mažiau nei penkerius metus; pasibaigus galiojimo laikui, jis, jei to reikalaujama, pateikus pareiškimą, automatiškai pratęsiamas.

<...>“

8. Šios direktyvos 9 straipsnyje „Statuso panaikinimas arba praradimas“ nustatyta:

„1. Ilgalaikiai gyventojai praranda teisę į ilgalaikio gyventojų statusą tais atvejais, kai:

<...>

c) praleista ilgiau nei 12 mėnesių iš eilės išvykus iš [Sąjungos] teritorijos.

2. Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 dalies c punkto, valstybės narės gali nustatyti, kad prabuvus išvykoje ilgiau nei 12 mėnesių iš eilės arba dėl ypatingų arba išskirtinių priežasčių ilgalaikio gyventojų statusas nėra panaikinamas arba prarandamas.

<...>

5. Šio straipsnio 1 dalies c punkte ir straipsnio 4 dalyje nurodytais atvejais, statusą suteikusi valstybė narė taiko palengvintą ilgalaikio gyventojų statuso atstatymo tvarką.

<...>“

9. Minėtos direktyvos 11 straipsnyje „Vienodas požiūris“ nurodyta:

„1. Ilgamečiai [ilgalaikiai] gyventojai kaip ir tos šalies piliečiai vienodai turi teisę:

<...>

b) į švietimą ir profesinį mokymą, taip pat gauti stipendijas pagal nacionalinės teisės nuostatas;

<...>

d) į socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą, kaip numatyta nacionalinėje teisėje;

e) gauti mokesčių nuolaidas;

f) naudotis prekėmis ir paslaugomis, bei visuomenei prieinamų prekių ir paslaugų pasiūla, taip pat būsto įsigijimo tvarka;

g) į asociacijų ir jungimosi į sąjungas bei stojimo į darbuotojus ar darbdavius atstovaujančias organizacijas ar į bet kurias kitas organizacijas, kurios nariai yra konkrečios profesijos atstovai, laisvę, taip pat į teisę naudotis visomis tokių organizacijų teikiamomis privilegijomis, nepažeidžiant nacionalinių nuostatų dėl viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo;

<...>

2. Kalbant apie straipsnio 1 dalies b, d, e, f ir g punktų nuostatas, atitinkama valstybė narė gali apsiriboti vienodo požiūrio taikymu tikrai tiems atvejams, kai ilgalaikio gyventojų, arba jo šeimos nario, kurio labui jis ar ji nori gauti išmokas, registruota arba įprastinė gyvenamoji vieta yra tos valstybės narės teritorijoje.

<...>“

B. Austrijos teisė

10. Reikšmingos nacionalinės teisės nuostatos įtvirtintos *Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz* (Įstatymas dėl įsikūrimo ir gyvenimo šalyje⁴, toliau – NAG).

11. NAG 2 straipsnio 7 dalyje parašyta:

„Trumpalaikis buvimas nacionalinėje teritorijoje ir užsienyje, ypač apsilankymo tikslais, nenutraukia gyvenimo arba įsikūrimo šalyje trukmės, kuri pagrindžia arba panaikina teisę į leidimą gyventi šalyje. <...>“

⁴ BGBl. I, 100/2005

12. NAG 20 straipsnyje „Leidimų gyventi šalyje galiojimo trukmė“ numatyta:

„<...>

(3) Asmenys, turintys „ilgalaikio gyventojų leidimą gyventi ES“ (45 straipsnis), gyvena Austrijoje neterminuotai, tačiau šį leidimą gyventi šalyje atitinkančio dokumento galiojimo trukmė yra ribota. Šis dokumentas išduodamas penkerių metų laikotarpiui ir, nukrypstant nuo 24 straipsnio nuostatų, pratęsiamas pagal prašymą net ir pasibaigus jo galiojimui, jei netaikytina jokia priemonė pagal *Fremdenpolizeigesetz 2005* (2005 m. Užsieniečių kontrolės įstatymas).

(4) Pagal 3 dalį išduotas leidimas gyventi šalyje netenka galios, jei užsienietis ilgiau nei 12 mėnesių iš eilės gyvena už [Europos ekonominės erdvės (EEE)] teritorijos ribų. Dėl ypatingų priežasčių, į kurias būtina atsižvelgti, pavyzdžiui, dėl sunkios ligos, socialinių įsipareigojimų arba į visuotinę karo prievolę ar civilinę tarnybą panašių pareigų vykdymo, užsienietis už EEE teritorijos ribų gali gyventi iki 24 mėnesių, jei iš anksto apie tai informavo valdžios instituciją. Jei užsieniečio interesas teisėtas, valdžios institucija, gavusi prašymą, konstatuoja, kad leidimas gyventi šalyje nėra netekęs galios. Gyvenimą EEE teritorijoje turi įrodyti užsienietis.

<...>“

III. Faktinės bylos aplinkybės, procesas pagrindinėje byloje ir prejudiciniai klausimai

13. 2018 m. rugsėjo 6 d. Kazachstano piliėtis ZK pateikė prašymą pratęsti jo ilgalaikio gyventojų leidimą gyventi šalyje. 2019 m. liepos 9 d. *Landeshauptmann von Wien* (Vienos federalinės žemės vyriausybės vadovas) sprendimu šis prašymas buvo atmestas.

14. 2019 m. rugpjūčio 12 d. ZK pareiškė skundą dėl šio sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.

15. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nors ZK nuo 2013 m. rugpjūčio mėn. iki 2018 m. rugpjūčio mėn. ir vėlesniu laikotarpiu niekuomet negyveno ne Sąjungos teritorijoje 12 mėnesių iš eilės arba ilgiau, neginčijama, kad per šį laikotarpį šioje teritorijoje jis praleisdavo tik kelias dienas per metus. Administracinė institucija, atsakovė, atsižvelgė į šią aplinkybę atsisakydama pratęsti ieškovo leidimą gyventi šalyje.

16. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ieškovas šį prašymą pateikusiam teisme pateikė teisinę analizę, kurią atliko Europos Komisijos teisėtoms migracijos ekspertų grupė ir kurioje daroma išvada, kad Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkte numatyta taikymo sąlyga, susijusi su išvykimu iš Sąjungos teritorijos, turi būti aiškinama siaurai, t. y. taip, kad tik fizinis nebuvimas šioje teritorijoje 12 mėnesių iš eilės laikotarpiu lemia ilgalaikio gyventojų statuso praradimą pagal šią nuostatą. Remiantis šia analize, šiuo atžvilgiu nesvarbu, ar atitinkamu laikotarpiu ilgalaikis gyventojas fiziškai buvo įsikūręs minėtoje teritorijoje arba joje buvo jo įprastinė gyvenamoji vieta.

17. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad tokia analizė, kuriai jis linkęs pritarti, patvirtina ieškovo argumentus. Iš tiesų, pritarus šiems argumentams, net ir trumpalaikio arba tik kelių dienų per metus buvimo šalyje, kaip nagrinėjamu atveju, pakaktų, kad Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktas nebūtų taikomas ir ieškovas išlaikytų savo ilgalaikio gyventojų statusą.

18. Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 2003/109] 9 straipsnio 1 dalies c punktas turi būti aiškinamas taip, kad bet koks, net ir trumpas, fizinis trečiosios šalies piliečio, kuris yra ilgalaikis gyventojas, buvimas [Sąjungos] teritorijoje dvylikos mėnesių iš eilės laikotarpiu užkerta kelią trečiosios šalies piliečio, kuris yra ilgalaikis gyventojas, statuso praradimui pagal šią nuostatą?
2. Jei į pirmąjį klausimą Teisingumo Teismas atsakytų neigiamai, kokie yra kokybiniai ir (arba) kiekybiniai buvimo [Sąjungos] teritorijoje dvylikos mėnesių iš eilės laikotarpiu reikalavimai, užkertantys kelią trečiosios šalies piliečio, kuris yra ilgalaikis gyventojas, statuso praradimui? Ar buvimas [Sąjungos] teritorijoje dvylikos mėnesių iš eilės laikotarpiu užkerta kelią trečiosios šalies piliečio, kuris yra ilgalaikis gyventojas, statuso praradimui tik tada, jei šiuo laikotarpiu atitinkamo trečiosios šalies piliečio įprastinė gyvenamoji vieta arba interesų vieta buvo [Sąjungos] teritorijoje?
3. Ar su [Direktyvos 2003/109] 9 straipsnio 1 dalies c punktu suderinama valstybių narių teisės sistemose nustatyta reglamentavimo tvarka, pagal kurią trečiosios šalies piliečio ilgalaikio gyventojų statusas prarandamas tais atvejais, kai jis, nors dvylika mėnesių iš eilės ir gyveno [Sąjungos] teritorijoje, nei joje turėjo įprastinę gyvenamąją vietą, nei čia buvo jo interesų vieta?“

IV. Procesas Teisingumo Teisme

19. 2020 m. rugsėjo 14 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė Teisingumo Teismo bylą nagrinėti taikant pagreitiną procedūrą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnio 1 dalį.

21. 2020 m. rugsėjo 28 d. Teisingumo Teismo sprendimu, išklausus generalinį advokatą, šis prašymas buvo atmetas.

22. Austrijos vyriausybė ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas per Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nustatytą terminą.

23. Per 2021 m. liepos 15 d. posėdį ZK, Austrijos vyriausybės ir Komisijos *ad litem* atstovai pateikė savo pastabas.

V. Teisinė analizė

A. Pirminės pastabos

24. Trečiųjų šalių piliečiai migruoja į Europos Sąjungą dėl įvairių priežasčių: ekonominių priežasčių, šeiminių priežasčių, siekdami tęsti mokslus arba gauti tarptautinę apsaugą. Kai kurie iš šių asmenų daugelį metų lieka valstybių narių teritorijoje ir užmezga ryšius su atitinkama valstybe nare. Todėl trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai valstybių narių gyventojai,

integracija yra esminis elementas skatinant ekonominę ir socialinę sanglaudą Sąjungoje, o tai yra pagrindinis ESS 3 straipsnyje nurodytas tikslas. Taip pat primintina, kad SESV 79 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog Sąjunga kuria bendrą imigracijos politiką, kuria siekiama, be kita ko, „užtikrinti <...> palankų režimą teisėtai valstybėse narėse gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams“⁵.

25. Vienas iš pirmųjų Sąjungos priimtų teisės aktų imigracijos srityje buvo Direktyva 2003/109. Šios direktyvos tikslas – suteikti „europiečių“ statusą trečiųjų šalių piliečiams, nuolat ir teisėtai gyvenantiems Sąjungoje. Tam, kad būtų užtikrinta šių asmenų integracija, minėta direktyva siekiama suderinti šių asmenų teises su tomis, kuriomis naudojasi Sąjungos piliečiai, be kita ko, įtvirtinant vienodą požiūrį į juos įvairiose ekonominėse ir socialinėse srityse. Jiems pripažįstamos teisės yra siauresnės, palyginti su Sąjungos piliečių teisėmis⁶, tačiau apima nuostatas dėl laisvo judėjimo, suteikiant teisę gyventi ilgiau kaip tris mėnesius kitų valstybių narių teritorijoje nei ta, kuri jiems suteikė ilgalaikio gyventojų statusą. Be to, asmuo, turintis ilgalaikio gyventojų statusą, gali dalyvauti darbo rinkoje, jeigu jo veikla nėra susijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu arba jeigu darbo vietos nėra skirtos tik valstybės, Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės piliečiams. Socialinės apsaugos srityje valstybės narės gali nuspręsti, kad ilgalaikiams gyventojams teikiamos tik „esminės išmokos“.

26. Ilgalaikio gyventojų statusas suteikiamas tik trečiųjų šalių piliečiams, kurie penkerius metus teisėtai ir nuolat gyveno valstybės narės teritorijoje. Šis statusas nesuteikiamas jokiame asmeniui, kurio gyvenimas šalyje gali būti laikomas laikinu. Valstybės narės išsaugo didelę diskreciją vertinti sąlygas, kuriomis įgyjama teisė į ilgalaikio gyventojų statusą⁷. Be reikalavimų turėti nuolatinius, reguliarius ir pakankamus išteklius bei sveikatos draudimą, kurie taip pat taikomi kitoje valstybėje narėje gyvenantiems Sąjungos piliečiams, taikomas papildomas reikalavimas, susijęs su „integracijos sąlygomis“, kuris leidžia apriboti galimybę įgyti ilgalaikio gyventojų statusą. Pakankamo valstybės narės kalbos mokėjimo, atsižvelgiant į skirtingus kompetencijos lygius, įrodymas yra pagrindinė integracijos sąlyga, kurios reikalaujama visose valstybėse narėse.

27. Sąjungos teisės aktų leidėjas siekia trečiųjų šalių piliečių ilgalaikės integracijos tikslo suderindamas ilgalaikio gyventojų statuso *suteikimo ir panaikinimo (arba praradimo)* sąlygas. Šiuo aspektu reikia pažymėti, kad ši byla skiriasi nuo kitų Teisingumo Teismo jau nagrinėtų bylų, nes ji labiau susijusi su antruoju aspektu, t. y. prašoma išaiškinti sąlygas, kuriomis šis statusas panaikinamas (ar prarandamas) dėl ilgalaikio nebuvimo Sąjungos teritorijoje pagal Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktą. Nors iš šios nuostatos matyti, kad trečiosios šalies pilietis praranda ilgalaikio gyventojų statusą, jei išvyksta iš Sąjungos teritorijos 12 mėnesių iš eilės laikotarpiui, joje konkrečiai nenurodyta, kaip vertinti atsitiktinio ir trumpalaikio atvykimo laikotarpius, visų pirma ar jie gali sutrukdyti šios teisinės pasekmės atsiradimui.

⁵ Iglésias Sánchez, S., „Free movement of third country national in the European Union? Main features, deficiencies and challenges of the new mobility rights in the area of freedom security and justice“, *European Law Journal*, 15 t., Nr. 6, p. 798 ir 799, paaiškina, kad trečiųjų šalių piliečių teisės judėti pripažinimas grindžiamas dviem glaudžiai susijusiais motyvais, t. y. socialinės integracijos skatinimu ir tikslu pritraukti kvalifikuotus darbuotojus, konkuruojant su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir Kanada.

⁶ Halleskov, L., „The Long-Term Residents Directive: a fulfillment of the Tampere objective of near-equality“, *European Journal of Migration and Law*, 7 t., Nr. 2, 2005, p. 200.

⁷ Balleix, C., *La politique migratoire de l'Union européenne*, Paryžius, 2013, p. 218.

B. Prejudicinių klausimų nagrinėjimas

28. Trimis klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, pagal kokius kriterijus turi būti nustatoma, ar ilgalaikis gyventojas buvo „išvykęs“ iš Sąjungos teritorijos 12 mėnesių iš eilės laikotarpiu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktą, nes dėl tokio išvykimo iš principo prarandama teisė į ilgalaikio gyventojų statusą. Konkrečiai kalbant, jam kyla klausimas, ar per šį laikotarpį bet koks buvimas šalyje, kad ir koks trumpas jis būtų, gali nutraukti šio išvykimo laikotarpio skaičiavimą ir todėl leidžia neprarasti minėto statuso, ar vis dėlto šiuo laikotarpiu suinteresuotojo asmens įprastinė gyvenamoji vieta arba jo interesų centras turi būti šioje teritorijoje.

1. Įvairių aiškinimo metodų naudojimas

29. Kadangi Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkte nėra jokios nuorodos į nacionalinę teisę, reikia remtis prielaida, kad sąvoka „išvykęs [nebuvimas]“ yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, kurią reikia aiškinti vienodai, atsižvelgiant į šios nuostatos formuluotę ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus bei jos kontekstą⁸.

a) Pažodinis aiškinimas

30. Dėl šios nuostatos formuluotės pažymėtina, kad įvairiose jos kalbinėse versijose yra tam tikrų skirtumų.

31. Iš tiesų, viena vertus, daugelyje kalbinių versijų⁹ nurodytas „nebuvimas“ Sąjungos teritorijoje 12 mėnesių iš eilės, o tai gali būti suprasta taip, kad paprastas fizinis atvykimas nutrauktų šį nebuvimo laikotarpį. Kita vertus, kitose kalbinėse versijose¹⁰ daroma nuoroda į tai, kad šiuo laikotarpiu asmuo „negyveno“ šioje teritorijoje, o šio veiksmožodžio vartojimas gali reikšti kiek „rimtesnį“ buvimą minėtoje teritorijoje, tačiau negalima atmesti, jog šis vertinimas gali būti taikomas ir tik kelių dienų atvykimo laikotarpiams.

32. Vis dėlto man atrodo, kad, išskyrus šiuos nedidelius kalbinius niuansus, vien Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkto formuluotė neleidžia vienareikšmiškai nustatyti tikslios sąvokos „išvykęs [nebuvimas]“ reikšmės. Remiantis pažodiniu šios nuostatos aiškinimu negalima daryti jokios aiškios išvados. Todėl būtina pasiremti kitais Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažintais aiškinimo metodais¹¹.

⁸ Šiuo klausimu žr. 2012 m. spalio 18 d. Sprendimą *Singh* (C-502/10, EU:C:2012:636, 42 punktas).

⁹ Pavyzdžiui, žr. versijas bulgarų („отсъствие“), ispanų („ausencia“), danų („fraværende“), estų („äraolek“), graikų („απουσία“), anglų („absence“), prancūzų („absence“), italų („assenza“), lenkų („nieobecność“) ir švedų („bortovaro“) kalbomis.

¹⁰ Pavyzdžiui, žr. versijas vokiečių („aufgehalten“) ir nyderlandų („verblijven“) kalbomis. Vis dėlto abiejose 9 straipsnio 2 dalies, kurioje numatyta galimybė nukrypti nuo šio straipsnio pirmos dalies, kalbinėse versijose taip pat vartojami žodžiai, atitinkantys nebuvimo sąvoką, t. y. atitinkamai „Abwesenheit“ ir „afwezigheid“.

¹¹ Šiuo klausimu žr. Lenaerts, K., Gutiérrez-Fons, A., *Les méthodes d'interprétation de la Cour de justice de l'Union européenne*, Briuselis, 2020.

b) Aiškinimas pagal kontekstą

1) Bendrosios taisyklės, pagal kurią ilgalaikiams gyventojams suteikiamas ypatingas teisinis statusas, išimtis turi būti aiškinama siaurai

33. Direktyvos 2003/109 9 straipsnio kontekstas pateikia kelias naudingas gaires siekiant geriau apibrėžti šios nuostatos taikymo sritį. Iš tiesų, šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ilgalaikio gyventojų statusas yra nuolatinis, „atsižvelgiant į 9 straipsnį“. Taigi, kadangi šio statuso nuolatinis pobūdis yra „bendroji taisyklė“, atrodo, kad minėtos direktyvos 9 straipsnio 1 dalies c punktas yra „išimtis“ ir todėl turi būti *aiškinamas siaurai*, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažintu aiškinimo principu¹².

34. Be to, reikia priminti, kad Direktyvoje 2003/109 yra įtvirtinta trečiųjų šalių piliečių *subjektinė teisė* gauti ilgalaikio gyventojų statusą ir kitas teises, kylančias iš šio statuso suteikimo, kai faktiškai įvykdytos šiuo tikslu numatytos sąlygos¹³ ir laikytasi atitinkamų procedūrų¹⁴. Kaip buvo nurodyta šios išvados įžangoje¹⁵, šioje direktyvoje *išsamiai suderinamos* ilgalaikio gyventojų statuso įgijimo sąlygos. Tas pats pasakytina ir apie šio statuso panaikinimo sąlygas, numatytas minėtos direktyvos 9 straipsnyje¹⁶. Todėl valstybės narės negali nustatyti papildomų sąlygų¹⁷ ar plačiai aiškinti Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkto, nes dėl to būtų pakenkta ilgalaikio gyventojų statuso išlaikymui.

35. Šiuo klausimu man atrodo, jog įgytų teisių apsauga yra privaloma tam, kad šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje ir 8 straipsnio 1 dalyje numatytos nuostatos, pagal kurias ilgalaikiams gyventojams suteikiamas ypatingas teisinis statusas, neprarastų savo veiksmingumo. Tai, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas taip pat įtraukė procesines garantijas į minėtos direktyvos 10 straipsnį, kuriame, be kita ko, numatyta pareiga motyvuoti kiekvieną sprendimą atšaukti šį statusą ir informuoti atitinkamą trečiosios šalies pilietį apie galimas teisių gynimo priemones bei terminą, per kurį jis gali imtis veiksmų, parodo, kokią svarbą reikia suteikti minėto teisinio statuso apsaugai. Visi šie argumentai taip pat patvirtina, kad ši nuostata turi būti aiškinama siaurai.

2) Galimi vienodo požiūrio apribojimai neturi įtakos ilgalaikio gyventojų statusui

36. Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje yra nuoroda, patvirtinanti teiginį, jog tam, kad būtų išlaikytas ilgalaikio gyventojų statusas, nereikalaujama turėti gyvenamosios vietos atitinkamos valstybės narės ar Sąjungos teritorijoje. Pirma, šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ilgalaikiams gyventojams taikomas vienodas požiūris kaip ir tos šalies piliečiams, kiek tai

¹² Šiuo klausimu žr. 2008 m. liepos 25 d. Sprendimą *Metock ir kt.* (C-127/08, EU:C:2008:449, 84 punktas) ir 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *McCarthy ir kt.* (C-202/13, EU:C:2014:2450, 32 punktas).

¹³ Žr. 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Komisija / Nyderlandai* (C-508/10, EU:C:2012:243, 68 punktas) ir generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje *Singh* (C-502/10, EU:C:2012:294, 29 ir 35 punktai), kurioje generalinis advokatas mano, jog nagrinėjamos nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad valstybės narės turi *pareigą* suteikti minėtą statusą, jei įvykdytos atitinkamos sąlygos.

¹⁴ Šiuo klausimu žr. 2012 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Lida* (C-40/11, EU:C:2012:691, 45–48 punktai). Kaip nurodo Peers, S., *ES Justice and Home Affairs Law, Volume I: ES Immigration and Asylum Law*, 4-asis leidimas, Oksfordas, 2016, p. 425, ilgalaikio gyventojų statuso suteikimas nėra automatiškas, nes reikalaujama, kad suinteresuotasis asmuo pateiktų atitinkamą prašymą kompetentingoms nacionalinėms institucijoms.

¹⁵ Žr. šios išvados 27 punktą.

¹⁶ Thym, D., „Long Term Residents Directive 2003/109/EC“, *ES Immigration and Asylum Law*, 04/2016, p. 473, 1 punktas, pažymi, kad Direktyvoje 2003/109 išsamiai suderinamos ilgalaikio gyventojų statuso įgijimo ir panaikinimo (arba praradimo) sąlygos. Todėl, kai trečiosios šalies pilietis yra įgijęs šį statusą, jis turi teisę jį išlaikyti, net jei vėliau nebeatitinka Direktyvos 2003/109 5 ir 6 straipsniuose nurodytų sąlygų. Be to, minėtas statusas gali būti panaikintas (arba prarastas), tik jei įvykdytos direktyvos 9 straipsnyje numatytos sąlygos.

¹⁷ Šiuo klausimu žr. Boelaert-Suominen, S., „Non-ES nationals and Council Directive 2003/109/EC on the status of third-country nationals who are long-term residents: Five paces forward and possibly three paces back“, *Common Market Law Review*, 42 t., Nr. 4, 2005, p. 1025.

susiję su įvairiomis sritimis. Antra, pagal šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalį atitinkamai valstybei narei leidžiama vienodą požiūrį taikyti tik tiems trečiųjų šalių piliečiams, kurie turi savo registruotą arba įprastinę gyvenamąją vietą jos teritorijoje. Svarbu pažymėti, kad, nepaisant šio vienodo požiūrio apribojimo, jie išlaiko ilgalaikio gyventojų statusą.

37. Iš šios nuostatos aiškiai matyti, kad reikia skirti, pirma, lengvatas, kurių trečiosios šalies pilietis gali gauti dėl to, kad turi registruotą ar įprastinę gyvenamąją vietą atitinkamos valstybės narės teritorijoje, ir, antra, jo turimą ilgalaikio gyventojų statusą. Tai, kad atitinkamos valstybės narės teritorijoje asmuo neturi registruotos ar įprastinės gyvenamosios vietos, gali turėti neigiamų pasekmių, kiek tai susiję su Direktyva 2003/109 ir ją perkeliančiomis nacionalinės teisės nuostatomis suteikiamų lengvatų apimtimi, tačiau nebūtinai lemia minėto teisinio statuso praradimą.

3) *Ilgalaikio gyventojų statuso išlaikymo sąlygos yra mažiau griežtos nei minėto statuso suteikimo sąlygos*

38. Direktyva 2003/109 iš esmės reguliuojami du skirtingi aspektai: ilgalaikio gyventojų statuso įgijimas ir išlaikymas. Norint įgyti šį statusą, iš trečiosios šalies piliečio reikalaujama integracijos pastangų. Nustatydamas penkerių nuolatinio gyvenimo šalyje laikotarpį Sąjungos teisės aktų leidėjas daro prielaidą, kad trečiosios šalies piliečio integracija į priimančiosios valstybės narės visuomenę užtikrinama pasibaigus šiam laikotarpiui. Kaip Teisingumo Teismas pažymėjo Sprendime *Singh*, „penkerių metų teisėto ir nuolatinio gyvenimo <...> trukmė parodo, kad žmogus *įsitvirtino* toje šalyje ir joje ilgą laiką gyvena“¹⁸. Pasiėkus šį integracijos tikslą, trečiosios valstybės pilietis užmezga glaudų ryšį su priimančiąja valstybe nare, ir tai teisiniu požiūriu patvirtina ilgalaikio gyventojų statuso suteikimas, todėl reikalavimai dėl šio statuso išlaikymo tampa mažiau griežti.

39. Iš tiesų reikia konstatuoti, kad ilgalaikio gyventojų statuso suteikimo ir išlaikymo sąlygos labai skiriasi. Pagal Direktyvos 2003/109 4 straipsnio 1 dalį tam, kad būtų suteiktas minėtas statusas, reikalaujama, kad asmenys būtų nuolat „pragyvenę“ atitinkamoje valstybėje nareje¹⁹, o jį panaikinant – kad būtų praleista 12 mėnesių iš eilės „išvykus“ iš Sąjungos, tačiau nepatikslinkta, kur trečiosios šalies pilietis turi tiksliai gyventi. Darytina išvada, kad nuolatinis gyvenimas Sąjungos teritorijoje nebėra būtinas pasibaigus penkerių metų laikotarpiui, nustatytam ilgalaikio gyventojų statuso suteikimui.

4) *Aiškinimas atsižvelgiant į platesnį kontekstą*

40. Kadangi Direktyva 2003/109 siekiama suderinti šių trečiųjų šalių piliečių teises su tomis, kuriomis naudojasi Sąjungos piliečiai, Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktą galima aiškinti atsižvelgiant į platesnį kontekstą, t. y. į Direktyvos 2004/38/EB²⁰ nuostatas. Iš Teisingumo

¹⁸ 2012 m. spalio 18 d. sprendimas (C-502/10, EU:C:2012:636, 46 punktas). Kursyvu išskirta mano.

¹⁹ Šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 17 d. Sprendimą *Tahir* (C-469/13, EU:C:2014:2094, 30 punktas), kuriame Teisingumo Teismas pažymėjo, kad gyvenamosios vietos sąlyga yra būtina siekiant įgyti ilgalaikio gyvenimo šalyje statusą.

²⁰ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46, klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47).

Teismo jurisprudencijos matyti, kad iš tikrųjų galima lyginamoji šios direktyvos nuostatų ir Direktyvos 2003/109 nuostatų analizė, leidžianti padaryti naudingas išvadas dėl jų aiškinimo, nepaisant tam tikrų skirtumų, kurie, be kita ko, paremti jų specifiniais teisėkūros tikslais²¹.

41. Šiuo klausimu reikia atkreipti dėmesį į Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalyje nurodytą nuostatą, kurioje numatyta, kad Sąjungos piliečiai, kurie priimančiojoje valstybėje narėje legaliai gyveno ištisinių penkerių metų laikotarpį, turi nuolatinio gyvenimo joje teisę. Ši nuostata *itin panaši* į Direktyvos 2003/109 4 straipsnio 1 dalies nuostatą, nes joje reikalaujama, kad trečiųjų šalių piliečiai, norėdami gauti ilgalaikio gyventojų statusą, būtų teisėtai ir nuolat pragyvenę šalyje taip pat penkerius metus.

42. Tas pats pasakytina apie nuostatas, reguliuojančias teisės gyventi šalyje praradimą. Pagal Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 4 dalį įgyta „nuolatinio gyvenimo šalyje teisė gali būti prarasta tik *išvykus* iš priimančiosios valstybės narės ilgesniam kaip dveji metai iš eilės laikotarpiui“ (kursyvu išskirta mano). Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas Sprendime *Dias*²², susijusiam būtent su Direktyvos 2004/38 aiškinimu, nusprendė, kad Sąjungos piliečio nuolatinio gyvenimo šalyje teisės praradimas, išvykus iš priimančiosios valstybės narės ilgesniam kaip dvejų metų iš eilės laikotarpiui, pateisinamas tuo, kad po tokio išvykimo „ryšys su priimančiąja valstybe nare *nebėra tvirtas*“.

43. Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktas grindžiamas ta pačia logika, t. y. turi būti daroma prielaida, kad trečiosios šalies piliečio ir Sąjungos ryšys, užsimezges dėl integracijos pastangų per penkerius metus, numatytus šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje, „nebėra tvirtas“, kai ši pilietis išvyksta ilgesniam kaip 12 mėnesių iš eilės laikotarpiui.

44. Šiame kontekste pažymėtina, kad pradiniam Komisijos pasiūlyme, prieš priimant Direktyvą 2003/109, taip pat buvo numatytas dvejų metų iš eilės išvykimas²³. Taigi šios nuostatos genezė akivaizdžiai parodo pradinį ketinimą suderinti nuostatas, reguliuojančias Sąjungos piliečių ir trečiųjų šalių piliečių nuolatinį gyvenimą šalyje.

45. Atsižvelgiant į visas minėtas aplinkybes, man atrodo, jog galima atmesti Austrijos vyriausybės siūlomą aiškinimą, pagal kurį reikalaujama, kad trečiosios šalies pilietis faktiškai „nuolat gyventų“ atitinkamos valstybės narės teritorijoje ar Sąjungos teritorijoje.

c) Teleologinis aiškinimas

46. Kadangi Direktyva 2003/109, kaip matyti iš jos 4 konstatuojamosios dalies, siekiama palengvinti trečiųjų šalių piliečių, ilgai gyvenančių valstybėse narėse, integraciją ekonominės ir socialinės sanglaudos tikslais²⁴, svarbu užtikrinti, kad ilgalaikio gyventojų teisinis statusas būtų suteiktas tik tiems, kas turi teisę juo naudotis, t. y. visiems tiems asmenims, kurie su Sąjunga ir jos valstybėmis narėmis turi pakankamai glaudų ir tikrą ryšį, užmezgtą dėl sėkmingos integracijos teisėtai ir nuolat pragyvenus šalyje penkerius metus.

²¹ 2019 m. spalio 3 d. Sprendimas *X (Ilgalaikiai gyventojai – Pastovūs, reguliarūs ir pakankami ištekliai)* (C-302/18, EU:C:2019:830, 32 ir paskesni punktai).

²² 2011 m. liepos 21 d. sprendimas (C-325/09, EU:C:2011:498, 59 punktas). Kursyvu išskirta mano.

²³ Žr. pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (COM(2001) 127 *final* (OL C 240 E, 2001, p. 79)) 10 straipsnio 1 dalies a punktą.

²⁴ Žr. šios išvados 24 punktą.

47. Atvirkščiai, remiantis Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktu galima daryti išvadą, kad ilgalaikio gyventojų statusas turi būti panaikintas, jei atitinkami asmenys nebeturi tokio ryšio su priimančiąja valstybe nare. Iš tiesų nėra jokios pagrįstos priežasties, kuri pateisintų ilgalaikio gyventojų teisinio statuso išlaikymą minėto ryšio „nutrūkimo“ atveju, nes Direktyvoje 2003/109 numatytas tikslas nebebūtų pasiektas. Aiškinant nagrinėjamą nuostatą reikia atsižvelgti į visus šiuos argumentus.

48. Vadovaujantis aiškinimu, kuriuo atsižvelgiama į pirmesniuose šios išvados punktuose nurodytą teisės aktų tikslą, matyti, kad Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktas turi būti taikomas diferencijuotai, atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes. Manau, jog tam, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui būtų nurodytos naudingos aiškinimo gairės, tikslinga, remiantis keliais praktiniais pavyzdžiais, paaiškinti, kaip teleologinis aiškinimas turi įtakos šios nuostatos taikymui.

2. Pasekmės Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkto taikymui

a) Privalomas ilgalaikio gyventojų statuso praradimas pasibaigus 12 mėnesių iš eilės laikotarpiui

49. Pirmiausia reikia pažymėti, kad išvykus 12 mėnesių iš eilės laikotarpiui *paprastai* prarandama teisė į ilgalaikio gyventojų statusą, kaip numatyta Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkte²⁵. Ne tik vienareikšmė šios nuostatos formuluotė nepalieka jokios aiškinimo diskrecijos šiuo klausimu, bet taip pat, kalbant apie trečiosios šalies piliečio integraciją, galima daryti išvadą, kad ryšys su priimančiąja valstybe nare paprastai „nutrūksta“ pasibaigus tokiam ilgam laikotarpiui.

50. Tokia teisinė pasekmė man neatrodo neproporcinga, atsižvelgiant į tai, kad iš Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 5 dalies matyti, jog ilgalaikio gyventojų statusą suteikusi valstybė narė turi numatyti „palengvintą tvarką“ minėtam statusui susigrąžinti. Todėl atitinkamas asmuo visada turi galimybę atkurti ryšį su priimančiąja valstybe nare, paisant abiejų šalių interesų.

51. Reikėtų patikslinti, kad tokia teisinė pasekmė kyla tuo atveju, kai priimančioji valstybė narė nepasinaudojo Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtimi. Pagal šią nuostatą valstybės narės, nukrypdamos nuo 1 dalies c punkto, gali numatyti, kad „prabuvus išvykoje ilgiau nei 12 mėnesių iš eilės“ arba dėl „ypatingų arba išskirtinių priežasčių“ ilgalaikio gyventojų statusas nėra panaikinamas arba prarandamas²⁶. Darytina išvada, kad valstybėms narėms palikta didelė diskrecija įgyvendinant minėtą nuostatą, o tai leidžia išvengti teisinės pasekmės, kylančios remiantis pirmiau pateiktu aiškinimu.

²⁵ Thym, D., „Long Term Residents Directive 2003/109/EC“, *ES Immigration and Asylum Law*, 04/2016, p. 474, 6 punktas, aiškina šią nuostatą taip, kad dėl jos ilgalaikio gyventojų statusas prarandamas „automatiškai“.

²⁶ Šiuo klausimu žr. Komisijos ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl [Direktyvos 2003/109] įgyvendinimo (COM(2019) 161 *final*, p 6), iš kurios matyti, kad Austrija pasinaudojo Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybe ir nustatė, kad išvykimas iš Sąjungos teritorijos 12 mėnesių iš eilės laikotarpiu paprastai lemia statuso praradimą, tačiau numatė galimybę leisti išvykti ilgesniam laikui esant ypatingoms aplinkybėms.

b) Teisinis nereguliarių ir trumpalaikių apsilankymų vertinimas

52. Kol suinteresuotasis asmuo didžiąją laiko dalį per šį 12 mėnesių laikotarpį gyvena Sąjungos teritorijoje, ši aplinkybė neturėtų kelti sunkumų taikant Direktyvą 2003/109, nes akivaizdu, kad neįvykdytos šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalies c punkto sąlygos. Tačiau kyla klausimas, kaip vertinti situaciją, kai atitinkamas asmuo apsilanko Sąjungos teritorijoje nereguliariai ir tik trumpais laikotarpiais per metus.

53. Mano nuomone, net toks nereguliarus ir trumpalaikis buvimas Sąjungos teritorijoje turėtų galėti užkirsti kelią teisės į ilgalaikio gyventojų statusą praradimui, jei galima užtikrintai nustatyti, kad vis dar egzistuoja atitinkamo asmens „įsitvirtinimas“ šalyje, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 6 konstatuojamąją dalį. Kitaip tariant, ilgalaikio gyventojų statusą turintis trečiosios šalies pilietis turi įrodyti *pakankamai glaudų „integracijos ryšį“ su priimančiąja valstybe nare*. Jei ši sąlyga netenkinama, man atrodo, kad bendroji taisyklė, nulemianti teisės į ilgalaikio gyventojų statuso praradimą²⁷, turi būti taikoma tokiu atveju²⁸.

54. Kadangi Direktyvos 2003/109 4 straipsnyje, siejamame su šios direktyvos 8 straipsniu, numatyta, kad nuolatinio gyvenimo šalyje teisė suteikiama, jei trečiosios šalies pilietis pagal minėtos direktyvos 5 straipsnį pateikia įrodymų, kad įvykdytos šio statuso įgijimo sąlygos, man atrodo logiška ir teisinga manyti, kad savo ruožtu nacionalinės valdžios institucijos turi išnagrinėti visas svarbias konkrečius atvejo aplinkybes ir prireikus *įrodyti, kad nėra tokio ryšio*, prieš priimdamos sprendimą panaikinti atitinkamo asmens statusą. Man atrodo, kad *įrodinėjimo pareigos* nustatymas nacionalinėms valdžios institucijoms, kiek tai susiję su tuo, ar konkrečiu atveju egzistuoja faktinės aplinkybės, galinčios pateisinti rėmimąsi Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktu, yra privalomas, siekiant nepanaikinti minėtų nuostatų, pagal kurias ilgalaikiams gyventojams suteikiamas ypatingas teisinis statusas, veiksmingumo.

55. Toks požiūris man atrodo tinkamas siekiant užtikrinti, kad ilgalaikio gyventojų statusas nebūtų naudojamas kitiems tikslams, nei buvo numatyti Sąjungos teisės aktų leidėjo. Konkrečiai kalbant, būtina neleisti, kad dėl minėto statuso būtų gauta nepagrįsta nauda, kaip antai tam tikro nacionalinio teismo pasirinkimas siekiant užsitikrinti teisės aktų, palankesnių asmens interesams, taikymą („forum shopping“), socialinių išmokų gavimas, neteisėtos veiklos palengvinimas ir t. t.²⁹ Kadangi Direktyva 2003/109 yra skirta valstybėms narėms ir jos turi ją perkelti į savo nacionalinės teisės sistemas, būtent joms tenka esminis vaidmuo užtikrinant, kad būtų pasiekti šios direktyvos tikslai.

56. Be kita ko, iš Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkto kylantis reikalavimas dėl buvimo Sąjungos teritorijoje reiškia, kad trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, turi palaikyti „tikrą“, o ne tik „formalų“ ryšį su atitinkama valstybe nare tam, kad galėtų nuolat išlaikyti šį statusą.

²⁷ Žr. šios išvados 49 punktą.

²⁸ Šiuo klausimu žr. Thym, D., „Long Term Residents Directive 2003/109/EC“, *ES Immigration and Asylum Law*, 04/2016, p. 475, 7 punktas, kuris mano, kad, atsižvelgiant į Direktyva 2003/1009 siekiamą tikslą skatinti trečiųjų šalių piliečių integraciją ir užtikrinti jų „įsitvirtinimą“ priimančiojoje valstybėje narėje, trumpalaikiai apsilankymai šalyje iš principo neturėtų nutraukti 12 mėnesių laikotarpio. Beje, autorius pritaria tam, kad būtų taikomas mažiau „formalus“ požiūris, jeigu *individualus situacijos*, kurioje yra atitinkamas asmuo, *vertinimas* pateisina sprendimą išlaikyti ilgalaikio gyventojų statusą.

²⁹ Pagal analogiją žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Y. Z. ir kt. (Sukčiavimas šeimos susijungimo atveju)* (C-557/17, EU:C:2019:203, 64 punktas), susijusį su ilgalaikio gyventojų statuso panaikinimu dėl sukčiavimo.

57. Vis dėlto šiuo klausimu reikia patikslinti, kad negali būti nustatyti pernelyg griežti reikalavimai, kiek tai susiję su tokio pakankamai glaudaus ir tikro integracijos ryšio buvimu, nes nacionalinės valdžios institucijos jau nuodugniai įvertino trečiosios šalies piliečio „įsitvirtinimą“ atitinkamoje valstybėje narėje per procedūrą, leidžiančią įgyti ilgalaikio gyventojų statusą. Be to, man atrodo, kad pernelyg griežtų reikalavimų nustatymas trukdytų pasiekti tikslą suderinti trečiųjų šalių piliečių teisinį statusą su valstybių narių piliečių statusu³⁰.

58. Iš tiesų, kaip jau buvo nurodyta šioje išvadoje, pernelyg platus sąlygų, kuriomis reguliuojamas ilgalaikio gyventojų statuso panaikinimas ar praradimas, aiškinimas galėtų sutrukdyti pasiekti tikslą užtikrinti trečiųjų šalių piliečių integraciją. Šioje išvadoje siūlomas požiūris susijęs tik su atvejais, kai šio teisinio statuso išlaikymas atrodo nebepateisinamas, nes neprisideda prie Sąjungos teisės aktų leidėjo siekiamos ekonominės ir socialinės sanglaudos.

59. Atsižvelgdamas į tai, kad praktiškai gali būti labai sudėtinga įvertinti integracijos ryšį, siūlau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti kelias gaires dėl kriterijų, kurie parodo trečiosios šalies piliečio norą dalyvauti priimančiosios valstybės narės ekonominiame ir socialiniame gyvenime. Kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos galėtų remtis šiuo *kriterijų sąrašu* įgyvendindamos savo diskreciją. Toks jurisprudencijoje išplėtotinas kriterijų sąrašas turi būti suprantamas tik kaip *pavyzdinis* ir *neišsamus*. Kadangi bet kokia integracija į tam tikrą visuomenę grindžiama teritorijos, laiko ir kokybiniais veiksniais³¹, manau, kad minėtą sąrašą turėtų sudaryti iš šių kategorijų išplaukiantys kriterijai.

60. Nors Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punktas *a priori* susijęs su „teritorijos“ kriterijumi, man atrodo, kad sąvoką „išvykus“ reikia aiškinti taip, kad ji kuo geriau atitiktų tokios globalizuotos visuomenės, kokia esame, reikalavimus. Paprastas „fizinis“ buvimas Sąjungos teritorijoje gali pasirodyti klaidinantis, jei atitinkamas asmuo iš tikrųjų nėra integravęsis į visuomenę. Šiomis aplinkybėmis nereikia pamiršti, kad asmens integracija į užsienio šalies visuomenę yra sudėtingas akulturacijos procesas ir jo esminiai elementai, vadovaujantis pagrindiniais imigrantų integracijos politikos principais, kuriuos 2004 m. nurodė Taryba ir kurie patvirtinti Stokholmo programoje³², yra sąveika, imigrantų ir atitinkamos valstybės piliečių ryšių intensyvinimas, kultūrų dialogo skatinimas.

61. Atvirkščiai, palyginti trumpalaikis asmens, turinčio įvairių asmeninių ir (arba) profesinių ryšių, atsiradusių per pirmiau apibūdintą integracijos procesą, gyvenimas šalyje gali būti pakankamas, kad būtų išvengta ilgalaikio gyventojų statuso praradimo. Konkretaus atvejo aplinkybės nacionalinės valdžios institucijos turi išnagrinėti atsižvelgdamos į toliau nurodytus kriterijus.

³⁰ Pagal analogiją žr. 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Komisija / Nyderlandai* (C-508/10, EU:C:2012:243, 65 punktas), kuriame Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2003/109 valstybėms narėms suteikta diskrecija dėl rinkliavų, reikalaujamų iš trečiųjų šalių piliečių ir jų šeimos narių už leidimų gyventi šalyje išdavimą, nėra neribota. Remdamasis savo jurisprudencija Teisingumo Teismas priminė, jog valstybės narės negali taikyti nacionalinės teisės normos, dėl kurios gali kilti pavojus, kad nebus pasiekti šios direktyvos tikslai, todėl ji neteks savo praktinio veiksmingumo.

³¹ Šiuo klausimu žr. 2011 m. liepos 21 d. Sprendimą *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:498, 64 punktas), kuriame Teisingumo Teismas dėl Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalies aiškinimo konstatavo, kad „integracija, kuri yra <...> nuolatinio gyvenimo šalyje teisės įgijimo pagrindas, pagrįsta ne vien *teritorijos ir laiko aspektais*, bet ir *kokybės elementais*, susijusiais su integracijos priimančiojoje valstybėje narėje laipsniu“. Kursyvu išskirta mano.

³² Stokholmo programa – Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui (OL C 115, 2010, p. 1). Žr. 2004 m. lapkričio 19 d. Tarybos pranešimą spaudai 14615/04 ir 2009 m. gruodžio 2 d. Tarybos pranešimą 17024/09, taip pat 2005 m. rugsėjo 1 d. Komisijos komunikatą „Bendra integracijos darbotvarkė Trečiųjų šalių piliečių integracijos Europos Sąjungoje programa“ (COM(2005) 389 *final*).

c) Pavyzdinis ir neišsamus kriterijų, rodančių tikro ryšio su Sąjunga buvimą, sąrašas

62. Visų pirma, nacionalinėms valdžios institucijoms reikės nustatyti *išvykimo* iš Sąjungos teritorijos *trukmę*; jos turės atsižvelgti į galimus gyvenimo šalyje laikotarpius, galinčius nutraukti šį išvykimą, įskaitant trumpalaikius. Konkrečiau kalbant, tokie veiksniai, kaip išvykimo iš šalies ir buvimo šalyje laikotarpių *santykis*, šių išvykimo laikotarpių bendra trukmė ir *dažnumas*, taip pat *priežastys*, dėl kurių ilgalaikio gyventojų statusą turintis asmuo išvyksta iš priimančiosios valstybės narės, gali būti pirmasis jo integracijos laipsnio rodiklis.

63. Iš esmės reikia patikrinti, ar aptariamais išvykimais reiškia, kad suinteresuotojo asmens asmeninių, šeiminių ar profesinių interesų centras *persikėlė* į kitą valstybę³³. Iš esmės tai neturėtų būti taikoma gyvenimui užsienyje dėl *specifinių ar išimtinių laikino pobūdžio priežasčių* pagal analogiją su Direktyvos 2003/109 4 straipsnio 3 dalies antroje pastraipoje nurodytais atvejais, kurių valstybės narės gali nevertinti kaip „išvykimo“ laikotarpių, apskaičiuodamos „nuolatinį“ penkerių metų gyvenimą jų teritorijoje laikotarpį, t. y. laikotarpį, kuris sudaro vieną iš teisinių sąlygų ilgalaikio gyventojų statusui gauti. Laikinos gyvenimo užsienyje priežastys, pavyzdžiui, gali būti kelionės atostogų metu arba panašios trukmės gyvenimas užsienyje verslo tikslais, taip pat gyvenimas užsienyje dėl laikinos tėvų priežiūros, karinės tarnybos atlikimo arba mokslų ar profesinio mokymo laikotarpiais, tačiau tik tuomet, kai šie laikotarpiai yra laikini, tikrai nepriskiriant jiems atvejo, kai visos studijos perkeliama į užsienį. Be to, neišvengiamai prireiks pasiremti *papildomais rodikliais*, siekiant nustatyti pakankamai glaudų ir tikrą ryšį su priimančiąja valstybe nare³⁴.

64. Be paties asmens *fizinio buvimo* šalyje, kuris dėl šioje išvadoje nurodytų priežasčių gali būti tik atskaitos taškas nuodugniau vertinant konkretaus atvejo aplinkybes, manau, kad gali būti naudingas toks rodiklis, kaip *turto buvimas* banko sąskaitų, privačios nuosavybės teisių ir nekilnojamojo turto arba į valstybėse narėse įsteigtas įmonės forma³⁵. Iš tiesų finansinės investicijos gali rodyti tam tikrą įsitvirtinimą, susijusį su šalies ekonomika, taip pat asmeninį suinteresuotumą prisidėti prie jos plėtros.

65. Be to, negalima atmesti galimybes, jog dėl to, kad nemažą savo gyvenimo dalį trečiosios šalies pilietis praleido Sąjungos teritorijoje ir artimai susipažino su priimančiosios valstybės narės tradicijomis, papročiais ir kalba, jis galėjo užmegzti *šeiminių ryšius* su Sąjungos piliečiais, pavyzdžiui, sudaręs santuoką, kurioje galimai gimė vaikų. Tokio pobūdžio giminystės ryšys su vietos gyventojais gali būti ypač svarbus nacionalinėms valdžios institucijoms atliekant vertinimą.

66. Tas pats pasakytina apie *profesinius ryšius*, pavyzdžiui, komercinių ryšių ar akademinį santykių, kurie buvo sukurti bėgant laikui, forma. Su šiuo kriterijumi neabejotinai susijęs *ekonominės veiklos vykdymas*³⁶, kuriam, atrodo, Direktyva 2003/109 suteikia ypatingą reikšmę,

³³ Pagal analogiją žr. 2010 m. lapkričio 23 d. Sprendimą *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 33 punktą), susijusį su Direktyvos 2004/38 28 straipsnio 3 dalies aiškinimu. Pagal šią nuostatą Sąjungos piliečiams suteikiama sustiprinta apsauga nuo bet kokio sprendimo išsiųsti iš priimančiosios valstybės narės, jeigu jie gyveno priimančiojoje valstybėje narėje pastaruosius dešimt metų iki sprendimo išsiųsti iš šalies priėmimo. Kadangi minėtoje nuostatoje nieko nepasakyta apie tai, kiek išvykimo iš priimančiosios valstybės narės teritorijos laikotarpiai gali sutrukdyti atitinkamam asmeniui pasinaudoti šia sustiprinta apsauga, Teisingumo Teismas turi pateikti nacionalinėms valdžios institucijoms naudingus vertinimo kriterijus.

³⁴ Šiomis aplinkybėmis žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *P ir S* (C-579/13, EU:C:2015:39, 92 punktą), joje jis remiasi ryšių, kuriuos užmezga ilgesnį laiką konkrečioje aplinkoje gyvenantis asmuo ir kurie jam leidžia integruotis, visuma. Jis nurodo „ryši[us], susij[usius] su santuoka arba šeima, gyvenimu kaimynystėje, profesija, turimu hobiu, veikla nevyriausybinėse organizacijose“.

³⁵ Pagal analogiją žr. generalinio advokato E. Tanchev išvadą byloje *Hummel Holding* (C-617/15, EU:C:2017:13, 85 punktą), kurioje jis nurodo „atsakovo steiginį“ kaip teismo jurisdikcijos nustatymo kriterijų civilinio proceso teisėje.

³⁶ Šiame kontekste žr. generalinio advokato G. Hogan išvadą byloje *Land Oberösterreich (Būsto parama)* (C-94/20, EU:C:2021:155, 75 punktą), kurioje jis pabrėžia kalbos mokėjimo, kaip priemonės užtikrinti trečiųjų šalių piliečių patekimą į darbo rinką ir profesinį mokymą, svarbą.

nes, pirma, pagal šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalies a punktą reikalaujama, kad trečiosios šalies pilietis turėtų nuolatinių ir reguliarių išteklių, kurių pakanka pačiam išsilaikyti ir išlaikyti savo šeimos narius, nesikreipiant į atitinkamos valstybės narės socialinės paramos sistemą, ir, antra, pagal minėtos direktyvos 11 straipsnio 1 dalies a ir c punktus užtikrinamas vienodas požiūris, kiek tai susiję su galimybės įsidarbinti priimančiojoje valstybėje narėje sąlygomis ir su profesinių diplomų, pažymėjimų ir kitų kvalifikacijos dokumentų pripažinimu pagal atitinkamą nacionalinę tvarką. Visomis šiomis priemonėmis akivaizdžiai siekiama skatinti trečiosios šalies piliečio profesinės veiklos plėtrą Sąjungoje jo ir visos visuomenės naudai.

67. Be to, kadangi Direktyva 2003/109 siekiama skatinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, man atrodo, kad atitinkamo asmens *socialiniai įsipareigojimai* priimančiojoje valstybėje narėje neturėtų būti nuvertinti. Politinių partijų, labdaros socialinių ar pilietinių organizacijų aktyvaus nario statusas, taip pat savanorystės veikla gali rodyti tikrą ryšį su vietos bendruomene, kurioje gyvena atitinkamas asmuo.

68. Be to, man atrodo, kad *mokestinių prievolių*, galimai susijusių su turto buvimu ar ūkinės veiklos vykdymu priimančiojoje valstybėje narėje, buvimas gali parodyti trečiosios šalies piliečio, įgijusio ilgalaikio gyventojų statusą, norą prisiimti įsipareigojimus visuomenei ir prisidėti prie jos plėtros³⁷.

69. Galiausiai man atrodo, kad taip pat turėtų būti galima atsižvelgti į asmens, turinčio ilgalaikio gyventojų statusą, *neteisėtą veiklą*, kuri, kaip „neigiamas“ kriterijus, taip pat gali rodyti įsitvirtinimo trūkumą arba bent jau priešišką požiūrį į priimančiosios valstybės narės visuomenę³⁸. Vis dėlto, paisant proporcingumo principo, privaloma, kad vertinant konkrečių atvejį būtų tinkamai atsižvelgta į pažeidimo sunkumą ir pobūdį. Tai reiškia, kad net jei teistumas už nusikalstamą veiklą gali turėti įtakos sprendimui dėl ilgalaikio gyventojų statuso panaikinimo ar praradimo, reikia bendrai išnagrinėti ilgalaikio gyventojų statusą turinčio asmens situaciją.

70. Vis dėlto norėčiau pabrėžti, kad galimybė remtis šiuo „neigiamu“ kriterijumi jokių būdu neturi būti aiškinama taip, kad nacionalinės valdžios institucijos nebepivalo laikytis Direktyvos 2003/109 6 ir 12 straipsniuose įtvirtintų nuostatų. Ir, atvirkščiai, šios nuostatos išlieka visiškai galiojančios jų atitinkamoje taikymo srityje, t. y. įgyvendinant kompetenciją atsisakyti suteikti ilgalaikio gyventojų statusą ir priimti sprendimą išsiųsti iš šalies dėl viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo priežasčių. Šios kompetencijos įgyvendinimui taikomos tam tikros sąlygos, kurias Teisingumo Teismas neseniai priminė Sprendime *Subdelegación del Gobierno en Barcelona (Ilgalaikiai gyventojai)*³⁹.

71. Kadangi šioje išvadoje siūlomam požiūriui būdingas lankstumas, t. y. atsižvelgiama į konkrečių atvejį ir nacionalinėms valdžios institucijoms, visapusiškai įvertinusioms visas reikšmingas atitinkamo trečiosios šalies piliečio konkrečios situacijos aplinkybes, leidžiama galimai padaryti išvadą, kad net ir trumpalaikis gyvenimas šalyje užkerta kelią ilgalaikio gyventojų statuso praradimui, reikia konstatuoti, jog remiantis šiuo požiūriu draudžiami tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjami šioje byloje, kuriuose numatytas šio statuso praradimas, jei jo turėtojo registruota arba įprastinė gyvenamoji vieta nėra Sąjungos teritorijoje.

³⁷ Pagal analogiją žr. 2015 m. birželio 18 d. Sprendimą *Kieback* (C-9/14, EU:C:2015:406, 22 punktą), kuriame Teisingumo Teismas nurodo „viet[ą], kurioje yra jo asmeninių ir turtinių interesų centras“, kaip kriterijų vertinant šio asmens gebėjimą mokėti mokesčius, ir kuri paprastai atitinka jo „įprastą gyvenamąją vietą“.

³⁸ Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės V. Trstenjak išvadą byloje *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:86, 106 punktą), kurioje dėl Direktyvos 2004/38 16 straipsnio aiškinimo ji nurodė, kad teisei prieštaraujantis Sąjungos piliečio elgesys tikrai gali pabloginti jo integracijos priimančiojoje valstybėje narėje kokybę.

³⁹ 2020 m. rugsėjo 3 d. sprendimas (C-503/19 ir C-592/19, EU:C:2020:629, 43 punktą).

72. Iš šio konstatavimo išplaukia, jog nacionalinės institucijos, įgaliotos atlikti šį bendrą vertinimą, negali teisėtai daryti išvados dėl ryšio su Sąjunga nebuvimo vien dėl to, kad suinteresuotasis asmuo neatitinka šios sąlygos. Jos veikia turi atsižvelgti į daugelį įvairių svarbių kriterijų, kaip antai pavyzdinių kriterijų, išvardytų pirmesniuose šios išvados punktuose. Iš esmės man neatrodo, kad vien registruota ar įprastinė gyvenamoji vieta gali būti trečiosios šalies piliečio integracijos į priimančiosios valstybės narės visuomenę laipsnio rodiklis. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su Direktyva 2004/38, aiškiai matyti, kad asmens integraciją galima vertinti tik remiantis įvairiais kriterijais, tarp kurių itin didelę svarbą turi socialiniai ir kultūriniai veiksniai⁴⁰. Dėl šioje išvadoje nurodytų priežasčių, t. y. teisės aktų leidėjo siekiamo tikslo suderinti šių trečiųjų šalių piliečių teises su teisėmis, kuriomis naudojasi Sąjungos piliečiai⁴¹, manau, kad šie argumentai turi turėti įtakos Direktyvos 2003/109 aiškinimui.

73. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad siūlomas požiūris grindžiamas Direktyvos 2003/109 9 straipsnio 1 dalies c punkto aiškinimu, kuriuo tinkamai atsižvelgiama į šios nuostatos formuluotę ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus bei jos teisinį kontekstą, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažinta metodologija. Esu įsitikinęs, kad tik toks lankstus požiūris, kaip mano išdėstytas, kuris grindžiamas nacionalinių valdžios institucijų diskrecija, kartu pateikiant naudingus kriterijus, leidžiančius joms įvertinti tikrą ryšį su Sąjunga, gali užtikrinti tinkamą įvairių aplinkybių, su kuriomis jos susiduria kasdien, vertinimą.

VI. Išvada

74. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas, Austrija) prejudicinius klausimus atsakyti taip:

- 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso, iš dalies pakeistos 2011 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/51/ES, 9 straipsnio 1 dalies c punktas turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatytas trečiosios šalies piliečio, kuris yra ilgalaikis gyventojas, statuso praradimas, kai šio statuso turėtojas neturi Sąjungoje registruotos ar įprastinės gyvenamosios vietos.
- Ši nuostata taip pat turi būti aiškinama taip, kad tais atvejais, kai trečiosios šalies pilietis, kuris yra ilgalaikis gyventojas, įprastai gyvena už Sąjungos ribų, kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos turi tam tikrą diskreciją vertinti, ar trumpalaikis gyvenimas Sąjungos teritorijoje per 12 mėnesių iš eilės laikotarpį užkerta kelią trečiosios šalies piliečio, kuris yra ilgalaikis gyventojas, statuso praradimui pagal šią nuostatą. Valstybės narės gali, be kita ko, laikyti, kad pagal Direktyvą 2003/109, iš dalies pakeistą Direktyva 2011/51, trumpalaikis gyvenimas šalyje užkerta kelią šio statuso praradimui tik tuo atveju, jei trečiosios šalies pilietis savo išvykimo metu vis dėlto išlaikė tikrą ryšį su Sąjunga.
- Siekiant nustatyti tokio tikro ryšio su Sąjunga buvimą, reikia atsižvelgti į visus svarbius trečiosios šalies piliečio konkrečios situacijos aspektus, be kita ko, į bendrą jo išvykimų trukmę ir dažnumą, priežastis, dėl kurių jis išvyko iš priimančiosios valstybės narės, turto buvimą, šeiminius ryšius, profesinius santykius, socialinius įsipareigojimus ir mokestines prievoles šioje valstybėje narėje.

⁴⁰ Šiuo klausimu žr. 2010 m. lapkričio 23 d. Sprendimą *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 26 punktas).

⁴¹ Žr. šios išvados 40 punktą.